

BANKA SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİNİN (BSMV),KAPSAMI, ÖZELLİKLERİ, KANUNDAKİ YERİ, ÖZELLİK ARZ EDEN DURUMLAR, ÖZELGELER ve DANIŞTAY KARARLARI

Güven KARAKOÇ ^(*)

1 - GİRİŞ

Banka ve sigorta muameleleri vergisi 01.01.1957 yılından bu yana 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu kapsamında uygulanmaya gelmiştir. Kanun 1984 yılında kısmen KDV ile birlikte yürürlükten kalkmış fakat dâhilde ve ithalde alınan istihsal vergisi dışında uygulanmış ve finansman üzerinden alınarak değişik oranlarda uygulanmıştır.

Esas olarak BSMV finansman ve sigorta hizmetlerine uygulanan bir muamele vergisidir. Batıda da yayılı tipte bir muamele vergisi olarak Almanya'da başlamış sonra diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır.

BSMV Türkiye'de sadece Banka ve Sigorta şirketlerine uygulanması şeklinde başlamış fakat sonradan tüm muameleler BSMV kapsamına alınca karmaşık bir vergileme ortaya çıkmıştır.

BSMV kapsamı çeşitli uygulamalarla genişletilmiş ve politik bazı yaklaşımlar sonucu istisnalar çoğaltılmış ve finansman maliyetlerini arttıran bir vergi haline gelmiştir. 1960-1985 yıllarında

BSMV yükü %20-25 düzeyinde iken 1985 sonrası Katma Değer Vergisinin yürürlüğe girmesinden sonra sermaye birikiminin kısıtlılığı sebebiyle Sermaye Piyasası Kanunu ile birlikte %3-%5 oranına kadar indirilmiştir. Oran bugün genel olarak %15'dir. Fakat bankalar, sigorta şirketleri ve bankerlere uygulanan oran % 15'e kadar inmektedir. Oranların düşürülmesinin en büyük nedeni kredi maliyetlerinin fazla oluşu ve ikrazatçılık (tefecilik) piyasaların oluşmasıdır.

Kanun kapsamında banka, banker ve sigorta şirketlerinin her ne olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar vergilenmektedir. Yani banka, banker, sigorta şirketlerinin yaptıkları işlemlerde lehe aldıkları paraların tümü verginin kapsamına alınmıştır.

Biz bu yazımızda Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin konusunu, kapsamını, Gider vergileri kanunundaki yerini, özellik arz eden bazı durumları ve özeldeleri örnekler vererek açıklamaya çalışacağız.

^(*) Vergi Denetmen Yardımcısı

2- GİDER VERGİLERİ KANUNU OLAN 6802 SAYILI KANUNDA BANKA ve SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİNİN YERİ:

6802 Sayılı Gider Vergileri Kanununun 1-27. maddeleri 3065 sayılı Katma Değer vergisi Kanunu ile 28-33. maddesinde ise Banka ve Sigorta muameleleri vergisi düzenlenmiştir.

6802 sayılı kanunun 28. maddesinde BSMV'nin konusu ve vergiyi doğuran olay açıklanmıştır. Buna göre; "Banka ve sigorta şirketlerinin 10.06.1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir." Hükmü getirilerek verginin kapsamı ve mükellefleri belirtilmiştir.

6802 sayılı kanunun 28. maddesinin ikinci fıkrası ile de bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar da BSMV kapsamına alınmıştır. Madde de bankerlerin kimler oldukları sayılmıştır. Buna göre; kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım satıma tavassut (aracılık) etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenler, mevduat faizi veya benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işiyle uğraşanlar banker sayılmış ve BSMV'ye tabi olmuşlardır. Yine maddenin son fıkrasında 2279 sayılı kanuna göre ikraz işleriyle uğraşanlar ve yukarıda belirtilen muamele ve işlerden namlarına para alıp bu işleri sürekli yapanlar banker sayılmışlar ve verginin mükellefi olmuşlardır. Fakat herhangi bir şahsın münhasıran altın alım satımı faaliyetinin bankerlik faaliyeti kapsamına girmediği de belirtilmiştir.

BSMV'nin mükellefleri 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 30. maddesinde banka, banker ve sigorta şirketleri olarak açıklanmıştır.

BSMV'nin matrahına ilişkin bilgiler 6802 sayılı kanunun 31. maddesinde açıklanmıştır. Kanun maddesine göre; "Banka ve sigorta muameleleri vergisinin matrahı 28. maddede yazılı paraların tutarıdır. Kambiyo alım ve satım muamelelerinde kambiyo satışlarının tutarı vergiye matrah olur. Kanun maddesine göre vergi matrahından gider ve vergi adı altında indirim yapılmayacağı ve kanunla alınan BSMV'nin matraha dâhil edilemeyeceği belirtilmiştir.

5615 sayılı kanunun 17. maddesi ile değişen ve 01.05.2007 tarihinde yürürlüğe giren yasa değişikliği ile sigorta şirketleri lehine uygulama getirilmiştir. Buna göre; "Sigorta şirketleri, iptal ettikleri sigorta muamelelerinin ilişkin vergileri (yalnızca iptal tarihinden sonraki döneme ait olan kısmı), iptalin gerçekleştiği dönemde hesaplanan BSMV den indirilebilirler. Bu dönemde indirilmeyen vergiler, sonraki dönem beyannamelerinde indirim konusu yapılabilir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları Maliye Bakanlığı belirlemeye yetkilidir." Hükmü getirilerek sigorta şirketleri aleyhine oluşan bu durum giderilmeye çalışılmıştır.

6802 sayılı kanunun 32. maddesinde yabancı para ile olan muamelelerin Maliye Bakanlığınca her altı ayda bir tespit edeceği kurlar dikkate alınarak değerlendirileceği açıklanmıştır.

BSMV genel oranı %15 dir. Fakat uygulamada %1,5 ve %0,1 gibi farklı oranlara da rastlanmaktadır. 6802 sayılı kanunun 33. maddesi BSMV oranlarını ayrıntılı olarak açıklamıştır. Buna göre;

- Bankalararası mevduat muameleleri sonucu lehe alınan paralar üzerinden %1,
- Bankalar ile 2499 S.P.K.na göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasası muameleleri sonucu lehe alınan paralar üzerinden %1,

- Devlet tahvili ve Hazine Bonoları ile toplu konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin vadesi beklenmeksizin satışı nedeniyle lehe alınan paralar üzerinden %1,

- Kambiyo muamelelerinde satış tutarı üzerinden binde 1,

- Bankalar arası kambiyo satış muamelelerinde satış tutarı üzerinden sıfır (yürürlük - 01.08.2002),

- Diğer banka ve sigorta muamelelerinde lehe alınan paralar üzerinden %5,

- 22.03.2004 tarihli ve 2004/7131 sayılı karar kapsamında KOSGEB ile banka arasında yapılacak protokoller çerçevesinde kullanılacak kredilerden (Türkiye Halk Bankası A.Ş. tarafından kullanılacak krediler hariç) %1,

- 29.05.2006 tarihli ve 2006/ sayılı karar uyarınca, hububat ürünü alım ve satımına ilişkin olarak;

a) Bankaların, TMO tarafından 2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanunu hükümlerine göre düzenlenen makbuz senetlerini teminat olarak gösteren gerçek veya tüzel kişilere kullandıracağı krediler nedeniyle lehe aldıkları paralar ile,

b) TMO'nun bu karar kapsamında yurt içinden kullanacağı döviz ya da YTL cinsi krediler nedeniyle bankaların lehe aldıkları paralar üzerinden %1 (Yürürlük; 10.06.2006)

- 28.08.2006 tarihli ve 2006/10865 sayılı karar uyarınca, fındık alım satımına ve depolanmasına ilişkin olarak;

a) Bankaların, TMO tarafından 2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanunu hükümlerine göre düzenlenen makbuz senetlerini teminat olarak gösteren gerçek veya tüzel kişilere kullandıracağı krediler nedeniyle lehe aldıkları paralar ile,

b) TMO'nun bu kararın 6. maddesi kapsamında yurt içinden kullanacağı döviz yada YTL cinsi krediler nedeniyle bankaların lehe aldıkları paralar üzerinden % 1 (Yürürlük; 31.08.2003)' dir.

- Kambiyo muamelelerinde oran matrahın binde birdir.

6802 sayılı kanunun 33. maddesinin son fıkrası ile Bakanlar Kuruluna bu oranları ayrı ayrı veya birlikte %1'e, kambiyo muamelelerinde ise sıfıra kadar indirmeye veya oranları aşmayacak şekilde yeniden tespit etme yetkisi verilmiştir.

6802 sayılı Gider Vergileri kanununda Özel İletişim Vergisi ve Şans Oyunları Vergisine de yer verilmiştir. Ancak bizim konumuz BSMV olduğu için diğerlerine değinilmeyecektir.

6802 sayılı kanunun 44. maddesinde gider vergilerinin vergiye tabi olayların vuku bulunduğu yer vergi dairesince tarh olduğu belirtilmiştir. Eğer beyannamenin bir merkezden verilmesini gerektiren bir durum olduğunda vergi, beyannamenin verildiği yer vergi dairesince tarh olacaktır. Maliye Bakanlığı vergilemede kolaylığı ve güvenliği sağlamak için tarh yerini kendisi tayin edebilecektir.

6802 sayılı kanunun 45. ve 46. maddelerinde beyan esası ve beyanname unsurların açıklamıştır. Buna göre; yurt içinde alınan gider vergileri, mükelleflerin yazılı beyanları üzerine tarh olunur. BSMV'de yazılı mükellef beyanı üzerine tarh olunur. Gider Vergileri Beyannamesinde ise aşağıdaki hususların bulunması gerekmektedir.

- Mükellefin adı, soyadı, veya ünvanı,
- İkametgah adresi veya iş merkezi,
- İş (faaliyet konusu)
- İş yerinin adresi,
- Gider vergilerine ait hesap numarası
- Gelir ve kurumlar vergileri bakımından bağlı bulunduğu vergi dairesi ve hesap numarası,
- Vergi matrahı,
- Matrahlar üzerinden hesaplanan vergiler ve tutarları,

6802 sayılı kanunun 47 ve 48. maddelerinde ise beyannamelerin verilme zamanları, verildikleri yerler, ödeme süreleri, açıklanmıştır. Buna

göre; Her mükellef, bir ay içindeki vergiye tabi muamelelerini (Cider vergileri bey., BSMV bey.) bir beyanname ile ertesi ayın 15. günü akşamına kadar BSMV’de muamelelerin yapıldığı yer vergi dairesine bildirmek mecburiyetindedir. Herhangi bir vergi döneminde, vergiye tabi muameleleri bulunmayan mükellefler de aynı süreler içinde vergi beyannamesi ile bildirimde bulunmak zorundadırlar.

Mükellefler beyanname üzerinden tarh ve tahakkuk ettirilen vergileri beyanname verme süresi içinde ödemeye mecburdurlar.

6802 sayılı kanunun son maddesi olan “İcra Salahiyeti” başlıklı 69. maddesinde kanun hükümlerini uygulamaya yetkili birim Bakanlar Kurulu olarak belirlenmiştir.

3- BANKA ve SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİNİN İSTİSNALARI:

6802 sayılı kanunun 29. maddesi BSMV istisnalarını düzenlemiştir. İstisnalar çeşitli ve çok sayıda olup bunları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

a) Merkezleri Türkiye’de bulunan bankaların kendi şube ve ajansları ile veya bu şube ve ajansların birbirleriyle yaptıkları muameleler dolayısıyla tahakkuk eden paralar.

b) Merkezleri Türkiye dışında bulunan bankaların TC’de mevcut şube ve ajanslarının birbirleriyle yaptıkları muameleler dolayısıyla tahakkuk eden paralar.

c) Hususi kanunlarla her türlü vergiden istisna edilmiş olan esham ve tahvillerin, faiz, temettü ve ikramiyeleri, (5615 sayılı kanunun 17. maddesiyle eklenen ibare yürürlük, 04.04.2007) ile Merkez Bankası’na ihraç edilen likidite senetlerinden elde edilen faiz gelirleri.

d) Bankaların nam ve hesabına başka şahıs ve müesseselere yaptıkları hizmetler mukabili olarak aldıkları ve aynen mezkûr şahıs veya müesseselere ödedikleri paralar.

e) Bankaların, bankerlerin ve sigorta şirketlerinin sermayelerinin tamamı kendilerine ait veya iştirakleri bulunan sınıflı işletmelerden sağladıkları karlar.

f) Bankaların, bankerlerin ve sigorta şirketlerinin sermayelerine iştirak ettikleri banka, banker ve sigorta muameleleri vergisine tabi muamelelerinden mütevellit karları,

g) 5842 sayılı Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanununun 6,7,8,9,10,11.’inci maddeleri ile 12.maddesinin (b) ve (c) fıkralarında zikrolunan işler dolayısıyla Denizcilik Bankası Türk Anonim ortaklığı lehine tahakkuk edecek paralar.

h) 6266 sayılı kanuna göre kurulan bankaların mezkûr kanunda yazılı işler dolayısıyla elde edecekleri paralar.

i) (5582 sayılı kanunun 30. maddesiyle değişen bent yürürlük; 06.03.2007) Emeklilik sözleşmeleri, hayat sigortaları (hayat sigortalarında ferdi kaza, hastalık sonucu maluliyet ve tehlikeli hastalıklar teminatlarının da ek teminat olarak verildiği sözleşmeler dâhil) ve sağlık sigortaları ile ihracata ait nakliyat sigortalarında ve 2499 sayılı S.P.K.’nın 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanı kapsamında yapılan sigortalarda sözleşme ve poliçe üzerinden alınan paralar.

j) Mükerrer sigorta muameleleri ile retrosesyon muameleleri dolayısıyla alınan prim, komisyon vesair paralar.

k) Biçilmemiş veya toplanmamış her türlü tarım mahsulleriyle tarım hayvanları için akdolu ziraat sigortaları dolayısıyla alınan paralar.

l) Nükleer rizikolara karşı yapılan sigortalarda dolayısıyla alınan paralar.

m) Türkiye Halk bankasının ihtisas kredileri kapsamında küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerine verdiği krediler ile Esnaf ve Sanatkarlar Kefalet Kooperatiflerinin kefaleti altında esnaf ve sanatkarlara verdiği krediler dolayısıyla alınan paralar.

n) Mevduat toplamayan bankaların açmış oldukları yatırım kredileri dolayısıyla kendi lehlerine aldıkları paralar.

o) Bankaların, yetkili müesseselerin özel finans kuruluşlarının ve PTT'nin Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki kararlar ve bu kararlara dayanılarak çıkarılan tebliğlere göre Merkez Bankasına yapacakları zorunlu döviz ve efektif devirleri.

p) Arbitraj muameleleri ve bu muameleler sonucu lehe alınan paralar,

r) Kooperatifler aracılığı ile Başbakanlık Toplu Konut İdaresi ve bankalar tarafından açılan konut kredileri dolayısıyla lehe alınan paralar.

s) Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre yapılan birleşme, devir, bölünme ve hisse değişimi işlemlerinden doğan kazançlar.

t) Emeklilik yatırım fonlarının, sermaye piyasalarında yaptıkları işlemler nedeniyle elde ettikleri paralar,

u) (5582 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle değişen bent. Yürürlük; 06.03.2007) Bankalar, sigorta şirketleri, emeklilik şirketleri ve ipotek finansmanı kuruluşlarının kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları hisse senetlerinin itibarî değerlerinin üzerinde elden çıkarılması sonucu kendi lehlerine kalan paralar.

v) (5281 sayılı Kanunun 39 uncu maddesiyle eklenen bent. Yürürlük; 01.01.2005) 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (12) numaralı bendi kapsamındaki işlemler dolayısıyla lehe alınan paralar.

y) (5582 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle eklenen bent. Yürürlük; 06.03.2007) İpotek finansmanı kuruluşlarının, konut finansmanı kuruluşlarının ve konut finansmanı fonlarının, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanı kapsamında yaptıkları tüm işlemler dolayısıyla lehe alınan paralar.

4- BSMV'DE ÖZELLİK ARZ EDEN BAZI DURUMLAR, ÖZELGELER ve DANIŞTAY KARARLARI:

4.1- Bankaların BSMV ve KDV

Karşısındaki Durumları

Bankalarca yapılan işlemler prensip olarak Katma Değer Vergisine tabidir. Ancak KDV Kanununun 17/4-e maddesinde, banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işlemler KDV'den istisna edildiği için ve bankalar tarafından yapılan işlemler BSMV kapsamına girdiği için bankaların tüm işlemleri KDV'den müstesnadır. Bankaların KDV mükellefi olmaları söz konusu değildir. Yabancı bankaların Türkiye'de açmış oldukları şubeleri için de KDV mükellefiyeti söz konusu değildir.

Ancak, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 28.maddesine 3297 sayılı Kanunun 16. maddesi ile eklenen hükümle finansal kiralama işlemlerinin BSMV kapsamına girmeyeceği belirtilmiş ve finansal kiralama işlemleri KDV'ye tabi olduğundan finansal kiralama yapan bankalar sadece bu işlemleri için KDV mükellefiyeti tesis edeceklerdir.

Buna göre bankalar KDV'ye tabi mal ve hizmet alımında bulunduklarında tahakkuk eden KDV'yi öderler ve gider yazarlar. Finansal kiralama ile ilişkin mal ve hizmet alımlarında yüklenilen KDV'yi de indirim konusu yapabilirler.

4.2- Bankerlerin BSMV ve KDV

Karşısındaki Durumları

6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 28.maddesinde bankerlerin BSMV mükellefi olduğu açıkça belirtilmiştir. Ancak bazı durumlarda KDV mi yoksa BSMV mükellefiyeti mi gerekeceği konusunda tereddüt hâsıl olmuş ve bu konularda Maliye Bakanlığında özgelere talep edilmiştir.

Esas olarak bakıldığında bankerler de ilke gereği KDV kapsamındadır. Ancak bankerlerin 6802 sayılı Kanuna göre BSMV kapsamına giren işlemleri KDV Kanununun 17/4-e maddesine göre KDV'den istisna edilmiş olup, bankerlerce yapılan diğer işlemler KDV kapsamına girmektedir. Yine aracı kurumların ve faktoring şirketlerinin işlemleri de bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Konu ile ilgili olarak İstanbul Defterdarlığının /İstanbul VD. Başkanlığının 21.04.1994 tarih ve 16242 nolu özelgesi şöyledir. " İlgide kayıtlı dilekçenizde, İMKB'de aracı kurum olarak hizmet verdiğiniz ve BSMV mükellefi olduğunuz belirtilerek, şirketinizin aktifinde kayıtlı nakil vasıtaları, bina ve arsaların satılması söz konusu olduğunda BSMV vergisine mi yoksa KDV'ye mi tabi olacağı sorulmaktadır.

3065 sayılı KDVK'nun 1/1. maddesine göre; ticari, sınaî, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler KDV'ye tabidir.

Yine aynı kanunun 17/4-e maddesinde ise BSMV kapsamına giren işlemler ile sigorta acente ve prodüktörlerinin sigorta muamelelerine ilişkin işlemlerinin KDV'den istisna olduğu hükme bağlanmıştır.

Öte yandan 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 28.maddesi gereğince banka ve sigorta şirketlerinin 10.06.1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'na göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden ve hesaben aldıkları paralar BSMV vergisine tabi bulunmaktadır. Buna göre şirketinizin aktifinde kayıtlı olan nakil vasıtaları, bina ve arsaların satışı sigorta muamelelerine ilişkin işlem olarak değerlendirilemeyeceğinden bunların satışı KDV'ne tabi olacaktır."

4.3- Sigorta Şirketlerinin BSMV ve KDV Karşısındaki Durumları

Sigorta şirketlerince yapılan işlemlerde prensip gereği KDV'ye tabidir. Ancak bu işlemler de BSMV kapsamına girmekte ve KDVK'nun 17/4-e maddesi uyarınca KDV'den istisna edilmiş durumdadır. Dolayısıyla sigorta şirketlerinin KDV mükellefiyeti tesis ettirmesine gerek yoktur. Bu durum Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı sigorta şirketleri için de geçerlidir.

Bir sigorta şirketine verilen 23.01.1991 tarih ve 662 nolu İstanbul Defterdarlığı/İstanbul VD. Başkanlığı özelgesi aşağıdaki gibidir.

" İlgide kayıtlı dilekçenizde, şirketinizin aktifine kayıtlı binek otomobilini bir sigorta acentesine sattığının belirtilerek, söz konusu satışın KDV mükellefiyeti gerektirip gerektirmediği sorulmaktadır.

Bilindiği üzere, 3065 sayılı KDVK'nun 17/4-e maddesine göre BSMV kapsamına giren işlemler ile sigorta acente ve prodüktörlerinin sigorta muamelelerine ilişkin işlemlerinin KDV'den istisna olduğu hükme bağlanmıştır.

Öte yandan 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 28.maddesi gereğince banka ve sigorta şirketlerinin 10.06.1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'na göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden ve hesaben aldıkları paralar BSMV vergisine tabi bulunmaktadır.

Buna göre, şirketinizin aktifinde kayıtlı olan binek otomobilinin sigorta acentesine satışı KDV'ye tabi değil BSMV kapsamında olduğundan söz konusu satış nedeniyle KDV mükellefiyeti tesisine gerek bulunmamıştır."

4.4- Bankaların Yansıtma İşlemlerinin BSMV Karşısındaki Durumları

Bankalar gider yansıtma işlemlerini en sık yapan kuruluşlardan biridir. Bankaların KDV mükellefi olmaması sebebiyle giderlerin yansıtılması işlemlerinde BSMV açısından bazı tereddütler hâsıl olmuştur.

Bankaların aynen müşterilerine (mudilerine) yansıtırları ve o müşteriye ait olduğu belli olan giderler dolayısıyla aldıkları paralar BSMV'ye tabi değildir. Örneğin, mükellefi müşterisi olan damga vergisinin banka tarafından ödenmesi ve aynen müşterisine yansıtması sebebiyle müşteriden alınan paralar lehe alınan para sayılmamaktadır. Bundan dolayı da BSMV kapsamında vergileme yapılamaz. Giderlerin müşteriye ait olduğu açıkça belli değilse, bankaca ödenen gider münferiden ve kesin olarak tespit edilemiyorsa veya banka, gideri aynen değil, üzerine kar koyarak yansıtırsa bu yansıtımlar dolayısıyla alınan paralar ancak BSMV'ye tabi olacaktır. Burada söz konusu olan bankaların kazanç elde edebilecek bir faaliyette bulunmasıdır. Sonuçta mükellef olan asıl şahıs damga vergisi yüklenicisi olan ve kâğıtları imza edenlerdir. Bankalar şayet damga vergilerini müşterileri adına ödüyorlar ve ancak damga vergisi kadar masraflarını müşterilerinden tahsil ediyorlarsa burada bir kazanç getirici banka faaliyeti kanımızca bulunmadığından BSMV'ye tabi olunmayacaktır. Şayet bankalar sorumlu sıfatıyla damga vergisinin üzerinde bir ödemede bulundukları takdirde bunu da komisyon geliri benzeri bir kazanç unsuru olarak mudilerine yansıtırlarsa ve mudiler de bunu kabul eserlerse o zaman BSMV'ye tabi olunacaktır.

4.5- Şirket Ortaklarının Faizsiz Para Kullandırması İşleminin BSMV ve KDV Karşısındaki Durumu

Bir şirketin ortaklarına faiz almaksızın para kullandırması durumunda adlandırma suretiyle

emsal faiz üzerinden KDV hesap ve beyan edilmesi gerekip gerekmediği henüz tam olarak netliğe kavuşmamıştır.

Para kullandırma işleminin devamlı olarak yapıldığı yani meslek haline getirilmiş olduğu hallerde, bu işlem karşılığı alınan faizler, 6802 sayılı Kanunun 28.maddesi uyarınca BSMV vergisine tabi olur. BSMV'ye tabi olan işlemler ise KDVK'nun 17/4-e maddesine göre istisnadır.

Bundan dolayı borç verme olayı irdelenirken bu borç için alınan faizin KDV'ye mi yoksa BSMV'ye mi tabi olacağı konusunda bazı tereddütler hâsıl olmuştur. Bazı Danıştay kararlarında birden fazla kişiye faiz karşılığı borç para vermiş olan şirketlerin BSMV mükellefi olması gerektiği görüşü hakim olmuştur. Fakat konu irdelendiğinde BSMV'den bahsedebilmek için faiz gelirini elde eden şirketin faiz karşılığı para kullandırma işlemi olan (ikrazatçılık) faaliyetini müstakilen veya diğer faaliyetlerinin yanı sıra devam eden bir "faaliyet" haline getirmiş olması gerekmektedir. Faiz karşılığı para kullandırma işleminin bir iken ikiye çıkması yani devamlı bir ikrazatçılık faaliyetinin olması anında ancak BSMV mükellefiyetinden bahsedilmelidir. Aksi halde sürekli olmayan arızı para kullandırma ve faiz elde etme faaliyetinde ne KDV'den ne de BSMV'den söz etmek mümkün olmayacaktır. Danıştay'ın bu konuda aksi görüşleri de mevcuttur.

Ortaklarına cari hesap yoluyla borç para veren ya da vermiş gözüken şirketler transfer fiyatlandırılması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı yönünden herhangi bir inceleme sonucu ceza-i bir yaptırıma maruz kalmamak için "adatlandırma yöntemi" ile emsal faiz oranını esas almak suretiyle faiz hesaplayarak gelir olarak dikkate almaktadırlar. Ancak şirketlerin hesapladıkları faiz gelirlerine KDV mi yoksa BSMV mi hesaplayacakları konusunda tereddüte düştükleri hâsıl olmuştur.

Maliye Bakanlığı, şirket ortaklarına ya da bağılı yada ayrı tüzel kişiliği bulunan şirketlere borç para verilmesi işleminin finans hizmeti kapsamında KDV'ye tabi olduğu görüşündedir. Bakanlığın bu konuyla ilgili vermiş olduğu bazı özelgeleri aşağıdaki gibidir.

“ Holdinglerin kendi kullandıkları banka kredilerinden bağılı şirketlerine kredi vermesi işlemi finans hizmeti kapsamında KDV'ye tabidir.” (Maliye Bakanlığı'nın, 23.07.1992 tarih ve 57692; 23.05.1985 tarih ve 36330 sayılı özelgeleri)

“ Borç para verme işlemleri nedeniyle elde edilen gelir bir finans hizmetinin karşılığını oluşturduğundan KDV'ye tabidir. Lehe kalan para BSMV'ye tabi ise KDV'den istisnadır.” (Maliye Bakanlığı'nın, 24.03.1988 tarih ve 20013; 14.08.1985 tarih ve 53716 sayılı özelgeleri)

“ Ayrı tüzel kişiliğe sahip şirketlerin faiz karşılığı birbirlerine kredi vermesi veya birinin bankadan aldığı krediyi diğer şirkete vermesi işlemleri, devamlı yapılıyorsa BSMV'ye devamlı yapılmıyorsa finans hizmeti olarak KDV'ye tabi tutulması gerekir.” (Maliye Bakanlığı'nın, 13.12.1994 tarih ve 81791 sayılı özelgesi)

“ Bir sermaye şirketinin ortaklarına borç para vermek suretiyle gerçekleştirdiği finans hizmetleri BSMV kapsamına girmediğinden, KDV'ye tabi olacaktır.” (Maliye Bakanlığı'nın, 20.02.1997 tarih ve 2081 sayılı özelgesi)

Konu hakkında yargı organı olan Danıştay'ın farklı kararları bulunmaktadır. Danıştay konu ile ilgili olarak ilk zamanlarda şirketlerin ortaklarına borç para vermesi işlemlerini ikrazatçılık olarak nitelendirmemiş ve BSMV'ye tabi olmayan bu işlemler için ticari faaliyet kapsamında finans hizmeti kabul edip KDV'ye tabi olması gerektiği görüşünü belirtmiştir. Ancak son zamanlarda Danıştay'ın vermiş olduğu kararlarda ise, ortaklara şirketçe borç para verilmesi işleminin KDV'ye

değil de BSMV'ye tabi olması gerektiği anlayışı hakim olmuştur. Buna göre aşağıda bazı Danıştay Kararlarına örnek babından yer verilmiştir.

“ A.Ş.'nin ortaklarına önemli ölçüde para vermesi işleminin BSMV'ye tabi olabilmesi için şirketin borç para verme işiyle devamlı olarak uğraşması, sadece ortaklara değil, üçüncü kişilere de bir yıl içinde müteaddit defalar borç para vermesi, başka bir ifade ile ikrazatçılık faaliyetinde bulunduğu tespiti gerekir. Oysa ortaklarla olan borç-alacak ve faiz ilişkisini ikrazatçılık olarak nitelendirmek ve olayı BSMV'ye tabi tutmak olanağı bulunmamaktadır. Kurumlar Vergisi açısından örtülü kazanç dağıtımında bulunduğu tespit edilen şirket ortaklarına borç para verme işlemi, ticari faaliyet çerçevesinde KDV'ye tabi olacaktır.” (Danıştay 9. Dairesinin 23.10.1997 tarih ve E.No: 1996/32704, K.No: 1997/3335 Sayılı Kararı)

“ Davacı şirketin çeşitli bankalardan kendi adına aldığı kredileri ortağı olduğu bir başka şirkete kullandığı, kredilere ait faiz, komisyon ve kur farklarını, borç verdiği şirketten kendi adına tahsil ederek borçlu olduğu bankalara ödediği, bu işlemlerinde vergilendirme döneminde birden çok kez yenilendiği tartışmasız olduğundan şirketin borç verme işiyle devamlı ve mutad meslek halinde uğraştığının kabulü ve banker sayılarak, krediyi kullanan şirketten faiz, komisyon ve kur farkları adı altında tahsil edilen meblağların BSMV'ye tabi tutulması gerekir. BSMV'ye tabi olan bu işlem KDV'nun 17/4-e maddesine göre KDV'den istisnadır.” (Danıştay 7. Dairesinin 04.12.2001 tarih ve E.No: 2000/6200, K.No: 2001/3739 Sayılı Kararı)

“ Birden çok kez çeşitli bankalardan kendi adına aldığı kredileri ortağı olduğu bir başka şirkete kullandıran, kredilere ait faiz, komisyon ve kur farklarını borç verdiği şirketten kendi adına

tahsil ederek borçlu olduğu bankalara ödeyen şirketin borç verme işiyle devamlı ve mutad meslek halinde uğraştığının kabulü ve banker sayılarak BSMV'ye tabi tutulması gerekir. BSMV'ye tabi olan bu işlemin KDV'ye tabi tutulması mümkün değildir." (Danıştay 7. Dairesinin 24.12.2001 tarih ve E.No: 2001/4032, K.No: 2001/4038 Sayılı Kararı)

" Yurt içi ve yuRt dışı bankalardan temin edilen kredilerin, bir kısmının şirket sermayesinin % 61'ne sahip başka bir şirkete kullanılması olayında, finansman hizmeti sunulduğundan bahisle KDV tahakkuk ettirilmesi ve ceza kesilmesi mümkün değildir." (Danıştay 7. Dairesinin 12.04.2001 tarih ve E.No: 2000/6182, K.No: 2001/1274 Sayılı Kararı)

" Bankadan aldığı krediyi ortaklarının ortağı olduğu bir başka şirkete, bedelsiz olarak devreden şirketin, bu şekilde örtülü kazanç dağıtımı yapması olayında, KDV kanunu uyarınca bir finans hizmeti yapıldığı iddia olunarak, şirketten tahsil edilmeyen faiz ve kur farkı esas alınmak suretiyle, KDV tarhiyatı yapılamaz." (Danıştay 7. Dairesinin 27.11.2001 tarih ve E.No: 2000/6476, K.No: 2001/3643 Sayılı Kararı)

Yukarıda yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere Maliye Bakanlığı ortağa borç para verilmesi işleminin ticari anlamda bir finans hizmeti olduğunu ve KDV'ye tabi olacağı görüşünde iken, Danıştay bu işlemin KDV'ye tabi olmadığını ancak gerekli şartların mevcudiyeti halinde BSMV'ye tabi olacağını belirtmiştir.

Bu şekilde hesaplanan faiz gelirleri tamamen fiktif (hayali-varsayımsal) gelir olup gerçekte ortaktan borç para verilmesi karşılığı bir faiz geliri söz konusu değildir. Kanaatimizce ortağa borç para verilmesi işlemi ticari bir organizasyonu gerektiren ve meslek halinde yapılan bir faaliyet olmadığından hesaplanan faizin hem KDV'ye hem de BSMV'ye tabi olmaması gerekir. Hali hazırda

bu konuda Maliye Bakanlığı ile Danıştay'ın farklı görüşleri mevcuttur. Maliye Bakanlığı'nın uygulamaya yön verebilmesi ve aleyhine açılan davaların azaltılması amacıyla mükellef kurumlarla uzlaşabilecek şekilde düzenlemelerin yapılarak kanun, tebliğ ve sirkülerle konunun çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

5- SONUÇ:

1957 tarihinden bu yana uygulanan ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu kapsamında düzenlenen BSMV, esas olarak banka, banker ve sigorta şirketlerinin her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar üzerinden ödenen bir yayılı muamele vergisidir. Kanundan da anlaşılacağı üzere verginin doğması için banka, banker ve sigorta şirketleri ile aracı kurum ve kuruluşlarının her ne şekilde olursa olsun bir muamele yapması ve bundan dolayı nakden veya hesaben paralar alması gerekmektedir. Yani BSMV'den söz edebilmek için bu sayılan şartların bulunması gerekmektedir. 6802 sayılı Kanunun 28. ve devamı maddelerinde BSMV ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Daha önceleri BSMV oranı % 20-25 iken 1986 sonrası Katma Değer Vergisi Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu ile birlikte bu oran düşmüş ve genel oran % 15 olarak tespit edilmiştir. Genel oran düşmesinin temel nedeni banka, banker ve sigorta şirketlerinin finansman ve kredi maliyetlerinin artışı ve sermaye kıtlığının ortaya çıkması olmuştur.

Ülkemizde vergi gelirleri hâsılatı içinde dolaylı vergilerin oranı % 70 civarında iken dolaysız vergilerin oranı yalnızca % 30 civarındadır. Bir tür dolaylı vergi olan BSMV'nin genel oranı kanaatimizce yüksek olup, sermaye yaratan banka, banker ve sigorta şirketleri için bu vergi maliyetleri

arttıran bir vergi haline gelmiştir. Kademeli olarak bankalar üzerindeki bu vergi yükünün azalması gerekmektedir. Kanuni düzenlemelerle çok sayıda BSMV istisnası düzenlemeleri getirilmiş olması vergi yükünü azalttığından, sermaye kısıtlılığını giderdiğinden, kredi verilebilecek nakdi de arttırdığından olumlu bir yaklaşım olarak görülebilir. Ancak mükellef kurumlarla vergi idaresi arasında hali hazırda bazı konularda tereddüt hasıl olmuş ve konu yargı organı olan Danıştay'a taşınmış ve vergi idaresi aleyhine kararlar çıkmıştır. Yukarıda makale içeriğinde de belirtilen konularda Vergi İdaresinin kanun, tebliğ ve sirkülerlerle tereddütlü konularda düzenleme yapması gerekmektedir.

Biz bu yazımızda 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanununda yer alan BSMV'nin kapsamını, konusunu, mükellefini, oranını, beyanını, beyan zamanını, çeşitli istisnalarını ve özellikli bazı durumları özelge ve çeşitli Danıştay Kararları ile konuyu irdelemeye çalıştık.